

Список використаних джерел

1. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. - К.: Мистецтво, 1995. - 336 с.
2. Етнографія України: Навч. посібн. / За ред. проф. С. А. Макарчука. - Вид. 2-е, перероб. і доп. - Львів: Світ, 2004. - 520 с.
3. Лозко Г. С. Українське народознавство. - К.: Зодіак, 1995. - 368 с.
4. Масненко В. В., Ракшанов В. Б. Українська хата. Науково-популярне видання. Черкаси: Брама-Україна, 2012. - 190 с.
5. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. - К.: Либідь, 2007. - 400 с.
6. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. - 2-е вид. / А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна та ін. К.: Либідь, 1994. - 256 с.
7. Українське народознавство: Навч. посіб. / За ред. С. П. Павлюка; Передмова М. Г. Жулинського. - 3-є вид., випр. - К.: Знання, 2006. - 568 с.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Масненко В.В.

ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В 5-Х КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (З ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ВЧИТЕЛЯ)

Постосенко В.С.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: v.po100enko@ukr.net*

Однією з головних реформ Міністерства освіти і науки України (МОН) протягом останнього десятиліття стало запровадження Нової української школи (НУШ, 2017). Уже 2018/2019 навчальний рік стартував за новим стандартом. Природно, що його розпочали вчителі перших класів.

Головні ідеї, які заходила запроваджувати тогочасна міністерка – Лілія Гриневич, що «учитель – це людина, на якій тримається реформа. Без неї чи нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один із головних принципів НУШ – умотивований учитель» [1].

Отак, учитель потрапив у епіцентр освітньої політики держави. Цікаво зазначити, що вже протягом наступних років відбувалася масова сертифікація педагогічних працівників. Окрім того, 2021/2022 навчальний рік став особливим тим, що пандемія Covid-19 змусила всіх централізовано перевести освітній процес на технології дистанційного навчання. У цьому сенсі українська школа швидко «інтегрувалася» у світовий простір, позаяк онлайн-навчання уніфікувало більшість методик та прийомів роботи вчителів із учнями. До того ж, свої правила «диктували» не лише медичні, а й політичні чинники (умови, рішення, кон'юнктура), власне сама реформа. На пілотні проекти НУШ перейшли окремі класи середньої ланки. Широкомасштабне збройне вторгнення росії ще більше

ускладнило ситуацію. Попри всі ці виклики, поточного 2022/2023 навчального року на засадах НУШ працювали всі 5-ті класи. У них розпочалося й нині триває багатопрофільне, крізь призму ігор і «різноманітного інтерактиву» навчання.

Перед кожним учителями передусім постало питання щодо обрання програми навчання. Цей вибір потрібно було зробити на основі модельної програми, що її запропонувало МОН. Відповідно до неї, відбувалося забезпечення шкіл підручниками.

Навчальна дисципліна для 5-класників – «Вступ до історії України та громадянської освіти». Як бачимо, вона виявилася дещо «розмитою» порівняно з колишнім курсом «Історія України», але, як нам видається, продуманою та скомпонованою більш прагматично. Основна мета дисципліни – зацікавити учнів такого юного віку історією (України й світу), ознайомити їх із методами, прийомами й способами (інструментами) історичних досліджень, започаткувати досвід розвитку критичного мислення та медіа-грамотності. А ще місія вчителя вбачалася в тому, аби сформувати у своїх вихованців розуміння періоду (епохи) історичного процесу, органічної взаємодії (взаємовпливу) загальнолюдського, національного та особистого (індивідуального) життя. Претендуючи на певний максимум, він мав допомогти підліткам зрозуміти людські цінності, поняття / відчуття ідентичності, права людини та принципи соціальної взаємодії.

Звертаючи увагу на людність різних історичних епох, учитель покликаний був прищеплювати учням уміння жити в полікультурному суспільстві, набувати навичок конструктивної співпраці з представниками різних культур, також релігійних і світоглядних переконань тощо. Одним із найголовніших завдань стало формування особистості українського патріота – людини з активною громадянською позицією [2].

Звертаємо увагу, що автори сучасного підручника з історії 5-го класу рекомендують учителю дотримуватися ефективного робочого шляху; головний орієнтир – досягнення бажаних (очікуваних) результатів навчання. Зрештою, уся реалізація діяльності за особистісно-орієнтованим підходом – у розвитку пізнавальної діяльності учнів. Учитель покликаний застосувати різноманітні дослідження, проекти, дискусії, інші «механізми» взаємодії для організації ефективного освітнього процесу. При цьому рекомендована просвітницька діяльність жодним чином не обмежує вибір педагога щодо навчальних підходів і методик. Керуючись принципами академічної свободи, учитель має право приймати рішення, конкретизувати форми й власне методи роботи, види пізнавальних завдань і розподіляти час. Своєрідною візитівкою такого способу професійної самореалізації є досягнення бажаних результатів у навчанні, збереження загальної спрямованості роботи за компетентністним пріоритетом.

Реалізація цих завдань потребує врахування специфіки системи освіти для 5-класників. Варто враховувати, що для випускників початкової школи обсяг інформації різко зростає, методи навчання також змінюються, водночас, через вікові психологічні особливості учні ще значною мірою не міркують на тому рівні,

що гарантує підвищену ефективність навчання. Отож, потрібно широко використовувати різні види візуалізації: ілюстрації, портрети, репродукції, картини, схеми, таблиці. Усе це має бути узгоджено з іншими пріоритетами НУШ – системним розвитком логіки, критичним та творчим (креативним) мисленням, формуванням практичних навичок, вихованням національно свідомих патріотів України.

Із власного досвіду знаємо, що вчитель спроможний досить ефективно формувати в учнів уявлення про писемні пам'ятки, фольклор, сучасні візуальні (історичні та ін.) джерела (див. § 6, підручника «Вступ до історії України та громадянської освіти», авт. : І. Щупак, О. Бурлака, І. Піскарьова, А. Посунько) [3, 44]. Чи не найкраще це можна робити за допомогою інтерактивного додатку LearningApps.org, де, відповідно, до кожної теми можна створити вправу на засвоєння нового матеріалу. Також завдяки запропонованому авторами Qr-коду є нагода ознайомити учнів із тематичним відеороликом. Перспективним може бути завдання дослідити генеалогічне дерево (зазвичай подібні доручення викликають захоплення в учнів, адже передбачають спілкування їх із батьками на цікаву тему). Як рефлексію уроку, можна виконати творчу вправу за допомогою сайту Mentimeter: Interactive presentation software, де вчитель обирає функцію «хмара слів», а учні мають записати види писемних джерел.

Працюючи з учнями 5-х класів, використання ігор під час уроку, може допомагати їм засвоювати новий матеріал. Але ось питання, що турбує багатьох колег: коли настане час, то як у 9–11-х класах можна буде в такий же спосіб опрацьовувати набагато складніший матеріал? Маємо надію, що реформування НУШ не зупиниться на досягнутому й ми зможемо знайти оптимально-ефективні способи забезпечення результативності навчання.

Загалом викладання історії України в 5-х класах НУШ (за новою концептуальною парадигмою) є оригінальним і достатньо ефективним. Воно передбачає різні інноваційні методи та прийоми. В умовах відкритої агресії росії проти України першочергове значення надається сторінкам історії України та тематиці громадянської освіти, де йдеться про національно-визвольну боротьбу українського народу за державність, також за збереження національної історичної пам'яті. Бути Українцем – першочергове завдання сьогодні і вчителя, і учнів.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України – нова українська школа.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 06.04.2023).
2. Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти.
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Hromad.ta.istor.osv.hal/Vstup.do.ist.Ukr.ta.hrom.osv.5-kl.Burlaka.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 06.04.2023).

3. Підручник «Вступ до історії України та громадянської освіти 5 клас». Шкільні підручники онлайн. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1668-vstup-do-istorii-5-klas-shchupak-2022.html> (дата звернення: 08.04.2023).

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Присяжнюк Ю.П.

ЕТНОКУЛЬТУРНА СПІЛЬНОТА КУЛЬТУРИ КАРПАТСЬКИХ КУРГАНІВ: СУСПІЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ТА ПОХОВАЛЬНО-ОБРЯДОВИЙ АСПЕКТИ

Руденко С.В.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: sofia.rudenko15102002@gmail.com*

Історію дослідження культури карпатських курганів можемо розділити на три етапи. До першого етапу можемо віднести дослідження О. Чоловського, Й. Сомбаті, І. Коперницького наприкінці ХІХ – 20-х рр. ХХ ст. Під час цього етапу було вперше виявлено пам'ятки ще тоді невідомої раніше культури, та опубліковано матеріали, отримані в результаті досліджень могильників поблизу с. Глибока Чернівецької області та с. Нижній Струтинь Івано-Франківської області.

Натомість дослідження М. Смішка, Т. Сулімірського, Я. Пастернака належать до другого етапу вивчення культури, що тривав з 1930-х – 1960-ті рр. У цей період активно досліджуються могильники культури карпатських курганів, поселення культури все ще не виявлено, вони залишаються поза увагою дослідників. М. Смішку вдалося ідентифікувати культуру карпатських курганів як окрему унікальну археологічну культуру: «тип підкарпатських курганів» [1, 4 – 6].

Третій етап досліджень, що тривав з 1960-х – початок ХХІ ст. включає у себе дослідження Л. Вакуленко, Б. Тимощука, В. Котигорошка, В. Михайлеску-Бирліби. Цей етап цілком можемо вважати етапом переосмислення ключових аспектів. Л. Вакуленко та Б. Тимощуком було відкрито та досліджено перші поселення культури карпатських курганів. Вивчення поселень культури дозволило об'єктивніше дослідити суспільно-господарську складову життя етнокультурної спільноти культури карпатських курганів. Початок вивчення пам'яток румунського Прикарпаття В. Михайлеску-Бирлібою дозволило розширити територію поширення культури, а також простежити різноманітність поховального обряду її носіїв [2, 18 – 21].

Дискусія щодо етнічної належності носіїв культури досі не завершена. Насамперед, М. Смішко, першовідкривач культури, стверджував, що носіями культури були карпи, які, імовірно, мали дакійське походження, а потім поступово слов'янізувалися. Б. Тимощук вважав, що культура карпатських курганів є